

تحلیل نقش میانجی تاب آوری تحصیلی و حمایت همسالان در رابطه بین سرزندگی تحصیلی و خودکارآمدی دانش آموزان

(مورد مطالعه: دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر قاین)

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۰۱ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴

خلاصه

مقدمه

هدف از پژوهش حاضر، بررسی تاثیر سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان با نقش میانجی حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی می باشد.

روش کار: روش پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر نحوه جمع آوری داده ها، توصیفی از نوع همبستگی می باشد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول شهر قاین بوده که بر مبنای نمونه گیری تصادفی طبقه ای، ۲۱۴ نفر از آنان به عنوان نمونه انتخاب گردیدند. برای تجزیه تحلیل داده ها از نرم افزارهای SPSS و Smart-PLS استفاده گردید. برای سنجش متغیرهای پژوهش از پرسشنامه های مارتین و مارش (۲۰۱۳)، لیانگ (۲۰۰۰)، مارتین و مارش (۲۰۰۶) و جیانگ (۱۹۹۹) استفاده گردید که پایایی آنها به وسیله آلفای کرونباخ مورد تأیید قرار گرفت. سرزندگی تحصیلی هم به صورت مستقیم و هم به صورت غیرمستقیم از طریق میانجی گری حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد.

نتایج: نتایج پژوهش حاضر در حوزه خودکارآمدی و توسعه فردی دانش آموزان نوآوری هایی به همراه داشته است و به مسئولان و سیاست گذاران عرصه آموزش کشور در درک تاثیرگذاری سرزندگی تحصیلی، حمایت همسالان و تاب آوری در ارتقا خودکارآمدی کمک می کند.

کلمات کلیدی: سرزندگی تحصیلی، خودکارآمدی، تاب آوری تحصیلی، حمایت همسالان، دانش آموزان مقطع متوسطه اول

پی نوشت: این مطالعه فاقد تضاد منافع می باشد.

سمانه سادات طباطبایی^{۱*}

امیرداریوش توسلی^۲

^۱دکترای روانشناسی تربیتی، استادیار گروه روانشناسی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران
(نویسنده مسئول)

^۲ دانشجوی دکتری تخصصی روانشناسی، واحد بیرجند، دانشگاه آزاد اسلامی، بیرجند، ایران

Email:
Tabatabaee88@yahoo.com

Email : da.tavasoli@gmail.com

مقدمه

موفقیت تحصیلی و یادگیری اثربخش از اهداف اصلی در تمامی مقاطع تحصیلی است و نتایج مثبتی هم برای دانش-آموزان و هم برای نظام آموزشی دارد. از این رو شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تحصیلی دانش آموزان همواره یکی از مهم ترین دغدغه‌های محققان و نیز یکی از چالش‌های پیش روی نظام آموزشی کشورها بوده است (مورینا و یوگیوتی ۲۰۲۱). خودکارآمدی تحصیلی یکی از عوامل مهم تأثیرگذار بر عملکرد تحصیلی است. خودکارآمدی تحصیلی به باورها و نگرش‌های دانش آموزان نسبت به توانایی‌هایشان برای دستیابی به موفقیت تحصیلی و نیز باور به توانایی آن‌ها در انجام وظایف تحصیلی و یادگیری موفقیت‌آمیز مطالب اشاره دارد (یوکویاما ۲۰۱۹۲). باورهای خودکارآمدی از طریق افزایش تعهد، تلاش و پشتکار منجر به عملکرد اثربخش دانش آموزان می‌شود (ماو و همکاران ۲۰۲۰). یادگیرندگان با سطوح بالای خودکارآمدی شکست خود را به تلاش‌های کمتر نسبت می‌دهند تا توانایی پایین تر، در حالی که افراد با خودکارآمدی پایین شکست خود را به توانایی‌های پایین خود نسبت می‌دهند. بنابراین، خودکارآمدی می‌تواند در انتخاب کارها و پشتکار در حین انجام آنها تأثیر بگذارد. به عبارت دیگر، دانش آموزان با خودکارآمدی پایین بیشتر از انجام وظایف خود می‌ترسند، اجتناب می‌کنند، به تعویق می‌اندازند و آنها را رها می‌کنند. در مقابل، افرادی که سطح بالایی از خودکارآمدی دارند، در هنگام مواجهه با مسائل پیچیده برای یافتن راه حلی برای مشکل، و همچنین صبور بودن در طول فرآیند، تلاش بیشتر و اصرار طولانی‌تر برای غلبه بر مشکلات، بیشتر متکی به خود هستند (بوهنه و همکاران ۲۰۱۹۴). بنابراین به نظر می‌رسد خودکارآمدی یکی از مهم‌ترین عوامل موفقیت تحصیلی دانش آموزان باشد. برای مثال، چمرز و گارسیا

دریافتند که خودکارآمدی دانش آموزان در سال‌های ابتدایی پیش‌بینی‌کننده قوی عملکرد آینده آنها بوده و خودکارآمدی تحصیلی تأثیر مثبت و معناداری بر عملکرد تحصیلی آنها دارد. مطالعات دیگر نشان داده اند که خودکارآمدی تحصیلی تأثیر قابل توجهی بر یادگیری، انگیزه و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دارد (هانیک و برودبنت ۲۰۱۶؛ دوغان ۲۰۱۵). سرزندگی تحصیلی شاخصی است که با آنچه با بهترین عملکرد و چارچوب تعالی مدرسه مرتبط است تبیین می‌شود. سرزندگی تحصیلی به عنوان توانایی دانش آموزان برای غلبه بر موانع و چالش‌هایی تعریف می‌شود که نمونه‌ای از دوره عادی زندگی در مدرسه است. مفهوم سرزندگی تحصیلی بر پاسخ‌های دانش آموزان به چالش‌های روزمره تمرکز داشته که بر رویکردهای پیشگیرانه به جای واکنشی به مشکلات تحصیلی تأکید دارد. دانش‌آموزانی که سطح بالایی از سرزندگی تحصیلی دارند، در مدرسه مشارکت بیشتری دارند، از خودکارآمدی و پشتکار بالاتری برخوردارند و برای مدرسه ارزش بیشتری قائل هستند و از حضور در آن لذت می‌برند. سرزندگی تحصیلی همچنین می‌تواند بر استرس و اضطرابی که می‌تواند ناشی از فعالیت‌های تحصیلی در مدرسه باشد غلبه کند. وجود حمایت همسالان اعتماد به نفس و خودکارآمدی را در بین دانش آموزان ارتقا می‌دهد. حمایت همسالان می‌تواند بر نگرش و عملکرد تحصیلی دانش آموزان تأثیر بگذارد و همچنین در کاهش اضطراب آنها را یاری رساند (لی و همکاران ۲۰۲۱). از سوی دیگر دانش آموزان تاب آور سطوح بالای انگیزه، پیشرفت و عملکرد را علیرغم وجود رویدادها و شرایط استرس زا حفظ می‌کنند که در نهایت منجر به اثربخشی تلاش‌ها خواهد شد (احمد و همکاران ۲۰۱۸). با توجه به مطالب بیان شده پژوهش حاضر به دنبال بررسی

- 1 Moriña & Biagiotti
- 2 Yokoyama
- 3 Mao
- 4 Boahene
- 5 Chemers & Garcia

- 6 Honicke & Broadbent
- 7 Dogan
- 8 Lei
- 9 Ahmed

تأثیر سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان با نقش میانجی حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی است. نوآوری پژوهش حاضر در سنجش متغیرهای پژوهش در مقطع متوسطه اول می‌باشد. از سوی دیگر سنجش تأثیر حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی به عنوان نقش میانجی می‌تواند ادبیات حوزه پژوهش را توسعه داده و خلا تحقیقاتی موجود را پوشش دهد.

چهارچوب نظری پژوهش سرزندگی تحصیلی

سرزندگی تحصیلی به توانایی دانش آموزان برای کنار آمدن موفقیت آمیز با ناکامی‌های تحصیلی و چالش‌های رایج در زندگی روزمره مدرسه، از جمله نمرات ضعیف آزمون، فشار ناشی از امتحانات مکرر، و تکالیف دشوار اشاره دارد (مارتین و مارش ۲۰۰۸). محققان یک رابطه قوی بین سرزندگی تحصیلی و اضطراب امتحان یافته‌اند. سرزندگی تحصیلی با سطوح بالاتر عملکرد تحصیلی مرتبط است و می‌تواند فشار مدرسه را مهار کند و به رضایت و رفاه مرتبط با مدرسه در دانش آموزان کمک کند که به خودی خود منجر به سطوح بالای خودکارآمدی خواهد شد (هافریش و همکاران ۲۰۲۱). دانش آموزانی که سطح سرزندگی تحصیلی بالاتری دارند بهتر می‌توانند با مشکلات یادگیری روزانه کنار بیایند و اضطراب کمتری را تجربه کنند. بر اساس نظریه شناخت اجتماعی، سطح خودکارآمدی یک فرد می‌تواند بر عزم و پایداری آنها در غلبه بر مشکلات تأثیر بگذارد. بنابراین، این نظریه چارچوبی برای در نظر گرفتن رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی فراهم می‌کند (بندورا ۱۹۹۷). مطالعات مربوط به خودکارآمدی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی نشان داده است که وقتی دانش آموزان تحت تأثیر ناملایمات و مشکلات یادگیری قرار می‌گیرند، می‌توانند انگیزه و پشتکار خود را با نشان دادن باورهای

خودکارآمدی مثبت و رد باورهای منفی مرتبط با شایستگی خود تقویت کنند. به عنوان مثال، یون و همکاران (۲۰۱۸) رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی را برای دانش آموزان در یادگیری زبان دوم بررسی کرد و دریافت که اولی به طور قابل توجهی دومی را پیش‌بینی می‌کند. به عبارت دیگر، یادگیرندگان که به شایستگی خود باور دارند، ممکن است در موقعیت بهتری برای پشتکار در برابر شکست‌ها و چالش‌ها در فرآیند یادگیری قرار گیرند. شواهدی غیرمستقیم ارائه کرد مبنی بر اینکه دانش آموزان با خودکارآمدی تحصیلی بالاتر نه تنها خود تاب‌آوری بیشتری داشتند، بلکه منبع تاب‌آوری مثبتی برای همسالانی بودند که سختی‌ها را تجربه کردند. سرزندگی تحصیلی از روانشناسی مثبت نشأت گرفته است که تأکید خود را بر نقش احساسات در آموزش قرار داده است. آنچه دانش آموزان از نظر جنبه‌های تحصیلی تجربه می‌کنند، فرصت‌هایی را برای آنها فراهم می‌کند تا انعطاف پذیرتر شوند. با این حال، دانش آموزان همچنین تحت فشار امتحاناتی هستند که باید مطالعه کنند، تکالیف درسی که باید انجام شوند، نمرات ضعیفی که ممکن است داده شوند، و مهلت‌هایی که انتظار می‌رود رعایت شود. بنابراین، یک موضوع مبرم که باید مورد توجه قرار گیرد این است که هرچه دانش آموزان سرزنده‌تر باشند، انگیزه بیشتری برای دنبال کردن کارهایی که با شور انجام می‌دهند، دارند. به گفته یون و همکاران (۲۰۱۸) سرزندگی تحصیلی را می‌توان به عنوان راهی که از طریق آن می‌توان اوج‌ها و حواشی یادگیری را مورد مذاکره قرار داد و چالش‌های روزمره‌ای را که هنگام یادگیری با آن مواجه می‌شود، مطرح کرد.

تاب آوری تحصیلی

تحقیقات در مورد تاب آوری در علوم تربیتی در حدود سال ۱۹۷۰ شروع به ظهور کرد. از اواسط دهه ۱۹۸۰، تعداد فزاینده‌ای از محققان از رشته‌های مختلف (مانند رشد

ضعیف در مدرسه و در نهایت ترک تحصیل قرار می‌دهد. بنابراین نقش انگیزه ممکن است در تاب آوری آموزشی محوری باشد. در سال‌های اخیر، موج جدید تحقیقات در زمینه سلامت روان بر پیش‌بینی‌کننده‌ها و پیامدهای تاب‌آوری تحصیلی متمرکز شده است. بر اساس مدل‌های فعلی، عوامل مؤثر بر تاب‌آوری تحصیلی را می‌توان به عنوان عوامل محافظ بیرونی و درونی طبقه‌بندی کرد. عوامل حفاظتی بیرونی، حمایت‌ها و فرصت‌های اجتماعی محیطی موجود در خانه، مدرسه، جامعه و گروه‌های همسالان به شکل الف) روابط مراقبتی، ب) انتظارات بالا و ج) تشویق برای مشارکت در فعالیت‌های معنادار (رومانو و همکاران ۲۰۲۱).

حمایت همسالان

تئوری سیستم‌های بوم‌شناختی برون‌فبرنر بیان می‌کند که رشد یک فرد نتیجه تعامل بین فرد و محیط اوست. روابط با همسالان برخی از مهم‌ترین روابط بین فردی را در محیط مدرسه نشان می‌دهد و به عنوان روابط بین فردی تعریف می‌شود که بین همسالان هم سن یا همان سطح از رشد روانی ایجاد و توسعه می‌یابد (تزانی و همکاران ۲۰۱۵). روابط خوب با همسالان و حمایت همسالان عوامل کلیدی محافظتی برای سلامت روان فردی و سازگاری اجتماعی هستند. مطالعات نشان داده‌اند که روابط با همسالان نقش منحصر به فردی در رشد روانی نوجوانان ایفا می‌کند و از طریق این روابط، نوجوانان اجتماعی می‌شوند. مطالعات قبلی نشان داده‌اند که روابط با همسالان به طور مثبت بر خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان از طریق شبکه‌سازی و الگوسازی همسالان تأثیر می‌گذارد و آن را تقویت می‌کند. دانش‌آموزانی که از حمایت بالاتر همسالان برخوردار بودند، خود را تشویق کردند که مسیر توسعه فردی را ادامه دهند، تلاش‌های بیشتری برای یادگیری انجام دادند و دیدگاه‌های مثبت تری نسبت به توانایی‌های یادگیری خود داشتند (هابر و همکاران ۲۰۱۸۶). تحقیقات تجربی نشان

کودک، اطفال، روانشناسی، روانپزشکی و جامعه‌شناسی) یافته‌های حاصل از مطالعات بر روی دانش‌آموزان را منتشر کردند (آگاسیتی و همکاران ۲۰۱۸۱). توسعه نظری در مورد تاب آوری از چهار موج عبور کرده است: (۱) شناسایی ویژگی‌های تاب آوری، (۲) کشف فرآیند تاب آوری، (۳) ارتقای تاب آوری از طریق پیشگیری و مداخله، و (۴) تمرکز بر پویایی سازگاری و تغییر (ماستن ۲۰۱۸۲). مورد دوم به این معنی است که تاب آوری ممکن است در زمینه‌ها و در طول زمان متفاوت باشد (تودور ۲۰۱۸۳). اگرچه هیچ تعریف جهانی برای تاب‌آوری در رشته‌های مختلف که این پدیده را بررسی می‌کنند وجود ندارد، بیشتر تعاریف بر پایه دو مفهوم اصلی است: ناملایمات و سازگاری مثبت. به همین ترتیب، در زمینه مدرسه، تاب‌آوری تحصیلی با معیارهایی از ناملایمات بر حسب ویژگی‌ها، شرایط و تجربیات اولیه و با مقداری افزایش احتمال موفقیت در مدرسه تعریف می‌شود. تحقیقات در مورد تاب آوری از دهه گذشته به سرعت رشد کرده است، به ویژه در روانشناسی رشد، روانشناسی خانواده، مشاوره، توانبخشی و روانشناسی بالینی (۱). تاب آوری به عنوان یک ویژگی فردی مفهوم سازی شده است و اصطلاح تاب آوری برای اشاره به سازگاری خوب، پایدار و سازگار در شرایط چالش برانگیز استفاده شده است. اخیراً برخی از محققین تاب آوری را به عنوان یک مفهوم خاص حوزه در نظر گرفته‌اند. این رویکرد جنبه‌های مختلف تاب‌آوری مانند تحصیلی، عاطفی، رفتاری و غیره را پیشنهاد می‌کرد. تاب‌آوری تحصیلی بین جنبه‌های مختلف بیشتر مورد توجه قرار گرفت. تاب آوری تحصیلی به عنوان احتمال افزایش موفقیت در مدرسه علیرغم ناملایمات محیطی ناشی از ویژگی‌ها، شرایط و تجربیات اولیه تبیین می‌شود. به عبارت دیگر، دانش‌آموزان تاب آور سطوح بالایی از انگیزه پیشرفت و عملکرد را علیرغم وجود رویدادها و شرایط استرس‌زا حفظ می‌کنند که آنها را در معرض خطر عملکرد

داده‌اند که حمایت همتایان می‌تواند بر رفاه و عملکرد تحصیلی افراد تأثیر بگذارد و همچنین به آنها در کاهش اضطراب کمک کند. شواهد نشان می‌دهد که یک شبکه حمایت اجتماعی خوب می‌تواند به دانش‌آموزان در مقابله بهتر با ناملایمات و چالش‌های مدرسه کمک کند، و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان با یک شبکه حمایت اجتماعی خوب توسط همسالان همراه است. بنابراین، لازم است رابطه بین خودکارآمدی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی و همچنین نقش میانجی حمایت همسالان مورد بررسی قرار گیرد تا تأثیر حمایت همسالان بر این دو رابطه بررسی شود (روزرید و همکاران ۲۰۱۹).

خودکارآمدی

بر اساس نظریه شناخت اجتماعی، خودکارآمدی نه تنها بر انتخاب وظایف و تلاش افراد، بلکه بر پایداری و موفقیت آنها نیز تأثیر می‌گذارد (بندورا ۱۹۹۷). مفهوم خودکارآمدی در ابتدا توسط بندورا در نظریه شناختی اجتماعی او مطرح شد. خودکارآمدی ممکن است به عنوان باور یک فرد به توانایی خود برای موفقیت در یک موقعیت خاص یا انجام یک کار خاص تعریف شود. اگرچه مفهوم عزت نفس بسیار شبیه است، عزت نفس شامل ارزیابی عاطفی فرد از ارزش خود است. در مقابل، خودکارآمدی شامل ارزیابی فرد از توانایی خود برای دستیابی به هدف یا خودباوری برای انجام آن است. به عنوان مثال، در شرایط تحصیلی می‌توان فرض کرد که دانش‌آموزان با خودکارآمدی تحصیلی بالا انگیزه بیشتری برای یادگیری دارند و در نتیجه پیشرفت تحصیلی بالاتری دارند، زیرا این یادگیرندگان معتقدند که توانایی رسیدن به هدف خود را دارند (هانیک و برودبنت ۲۰۱۶). در یک بستر آموزشی خودکارآمدی تحصیلی به طور خاص به این باور فرد اشاره دارد که او توانایی مقابله با وظایف مربوط به مدرسه را دارد (مالکوچ و همکاران ۲۰۱۸). خودکارآمدی تحصیلی ممکن است تعیین کند که افراد چگونه تهدیدات بالقوه را

درک و ارزیابی می‌کنند و از خود در برابر استرس محافظت می‌کنند. چندین مطالعه تجربی نشان داده‌اند که خودکارآمدی، به ویژه خودکارآمدی تحصیلی، با اضطراب امتحان همبستگی منفی دارد. افراد با خودکارآمدی تحصیلی پایین اضطراب امتحان بالاتری دارند. یک مطالعه نشان داد که در مقایسه با دانش‌آموزانی که به توانایی‌های یادگیری خود شک داشتند، دانش‌آموزان با خودکارآمدی تحصیلی بالاتر تمایل بیشتری به مشارکت در یادگیری و مطالعه بیشتر داشتند، در هنگام مواجهه با مشکلات پشتکار بیشتری داشتند و پیشرفت تحصیلی بالاتری از خود نشان دادند. یک مطالعه جدیدتر نشان داد که خودکارآمدی تحصیلی بالا با اضطراب امتحان کمتر قبل و بعد از امتحانات مرتبط است. علاوه بر این، دانش‌آموزان با خودکارآمدی پایین اغلب باور ندارند که می‌توانند امتحانات را با موفقیت پشت سر بگذارند و سطوح بالاتری از اضطراب امتحان را گزارش کردند (دوغان ۲۰۱۵).

مدل مفهومی و فرضیات پژوهش

برای شناسایی تأثیر سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش‌آموزان با نقش میانجی حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی در مدارس مقطع متوسطه اول شهر قاین، فرضیه‌های تحقیق در قالب ۷ فرضیه بشرح زیر تدوین شده است:

H1 سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

H2 سرزندگی تحصیلی بر تاب آوری تحصیلی تأثیر مثبت و معناداری دارد.

H3 سرزندگی تحصیلی بر حمایت همسالان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

H4 تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

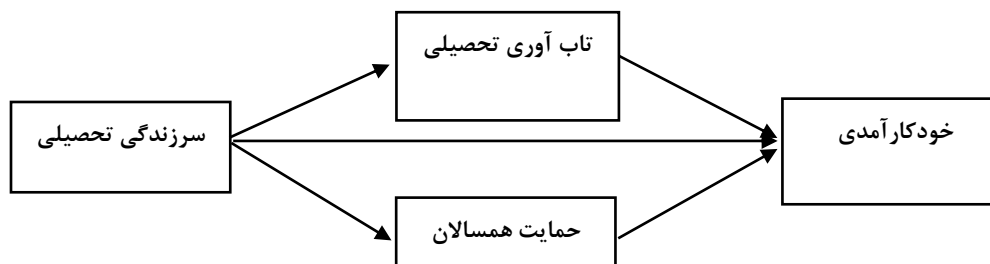
H5 حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش‌آموزان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

شد. متغیر سرزندگی تحصیلی به عنوان متغیر مستقل، خودکارآمدی دانش آموزان به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی به عنوان متغیر میانجی به کار گرفته شده اند.

H6 سرزندگی تحصیلی از طریق تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد.

H7 سرزندگی تحصیلی از طریق حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد.

باتوجه به مرور مبانی نظری پژوهش و پیشینه تجربی بررسی شده، مدل مفهومی پژوهش حاضر در قالب شکل ۱ ترسیم

کار

روش

در این پژوهش در بخش استنباطی برای آزمون فرضیات از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده شده است که توسط نرم افزار Smart Pls3 آزمون خواهد شد. در بخش توصیفی نیز از نرم افزار spss استفاده شده است. مدل یابی به کمک اسمارت پی ال اس که در حوزه های متنوع کاربرد دارد صورت گرفته است. البته مزیت اصلی آن در این است که این نوع مدل یابی نسبت به لیزرل به تعداد کمتری از نمونه نیاز دارد (ون و و 2010). پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی و از نوع پیمایشی است. جامعه آماری در این پژوهش کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول شهر قاین هستند. در این پژوهش، نمونه گیری تصادفی طبقه ای برای تکمیل پرسشنامه استفاده شده است که از طریق فرمول کوکران حجم نمونه، ۲۱۴ نفر تعیین گردیده است. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات پرسشنامه است؛ که در جدول شماره (۱) به تفکیک هر یک از سازه ها و تعداد سؤالاتی را که به خود اختصاص دادند و منبع پرسشنامه مشخص شده است.

جدول ۱. الگوی تحلیلی پژوهش

مفهوم	منبع	شماره سؤالات
سرزندگی تحصیلی	مارتین و مارش (۲۰۱۳)	۴-۱
خودکارآمدی	لیانگ (۲۰۰۲)	۱۶-۵
تاب آوری تحصیلی	مارتین و مارش (۲۰۰۶)	۲۲-۱۷
حمایت همسالان	جیانگ (۱۹۹۶)	۲۶-۲۳

1 Martin & Marsh

2 Liang

3 Martin & Marsh

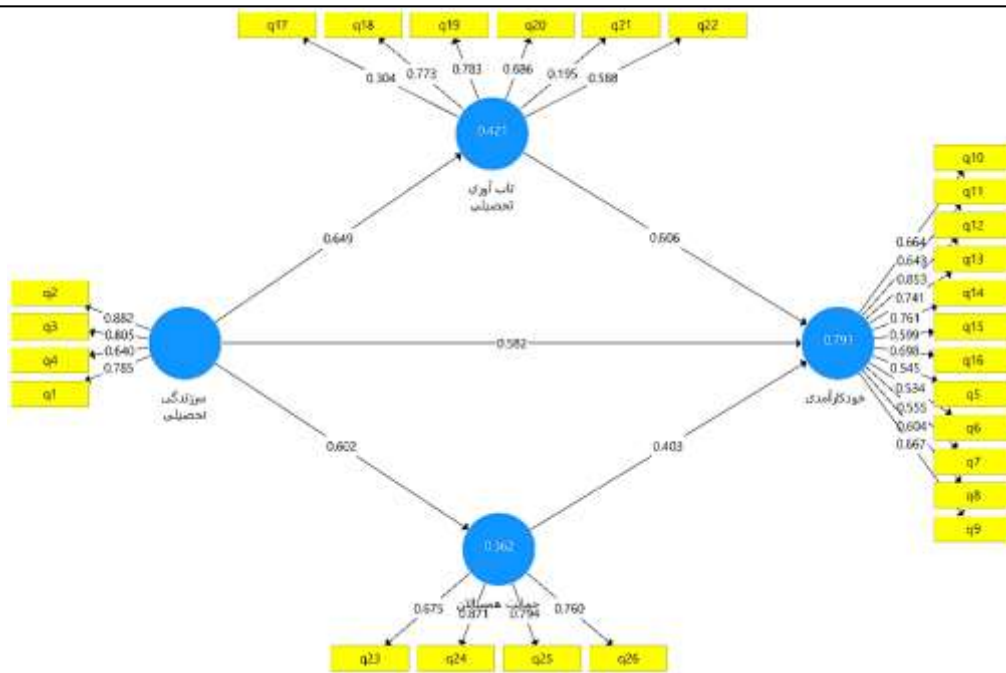
4Jiang

نتایج

پایایی و روایی در روش حداقل مربعات جزئی: (بارهای عاملی، آلفاکرونباخ، پایایی ترکیبی، روایی همگرا و روایی واگرا).

۱: سنجش بارهای عاملی: بارهای عاملی^۱ از طریق محاسبه مقدار همبستگی شاخص‌های یک سازه با آن سازه محاسبه می‌شوند که این مقدار باید برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۴ شود (هالند ۱۹۹۹).

شکل ۲. ضریب بارهای عاملی پژوهش

۲۰۱۰). با عنایت به موارد فوق و با توجه به جدول ۲ مقدار تمامی سازه‌ها مورد تأیید هستند.
 ۴: روایی همگرا: روایی همگرا معیاری است که برای برازش مدل‌های اندازه‌گیری در روش حداقل مربعات جزئی به کار برده می‌شود. معیار میانگین واریانس استخراج‌شده نشان‌دهنده‌ی میانگین واریانس به اشتراک گذاشته‌شده بین هر سازه با شاخص‌های خود است.

۲: آلفای کرونباخ: معیاری کلاسیک برای سنجش پایایی و سنجش‌های مناسب برای ارزیابی پایداری درونی (سازگاری درونی) محسوب می‌شود. مقدار آلفای کرونباخ بالاتر از ۰/۷ بیان‌گر پایایی قابل قبول است.
 ۳: پایایی ترکیبی: معیار پایایی ترکیبی در مدل‌سازی معادلات ساختاری معیار بهتری از آلفای کرونباخ به شمار می‌رود چراکه در محاسبه پایایی ترکیبی، شاخص‌های با بار عاملی بیشتر اهمیت زیادتری دارند (وینزی و همکاران

جدول ۲. بخش اندازه‌گیری و ساختاری مدل پژوهش

ردیف	متغیر	پایایی ترکیبی	آلفاکرونباخ	میانگین واریانس استخراج‌شده	مقادیر اشتراکی	R Squares
		بزرگ‌تر از ۰/۷	بزرگ‌تر از ۰/۷	بزرگ‌تر از ۰/۵	-	-
۱	سرزندگی تحصیلی	۰/۷۶۲	۰/۸۲۹	۰/۶۱۶	۰/۵۷۶	-
۲	خودکارآمدی	۰/۷۹۸	۰/۷۷۳	۰/۷۰۷	۰/۶۹۱	۰/۷۹۱
۳	تاب آوری تمصیلی	۰/۸۲۱	۰/۸۸۲	۰/۵۸۶	۰/۵۱۳	۰/۴۲۱
	حمایت همسالان	۰/۸۰۸	۰/۷۴۲	۰/۶۳۲	۰/۶۹۰	۰/۳۶۲

در بررس‌های انجام گرفته همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، مقدار میانگین واریانس (AVE) برای تمامی متغیرهای این تحقیق بالای ۰/۵ بوده است که نشان

دهنده روایی همگرا مدل اندازه‌گیری است. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، مقادیر ضریب آلفای کرونباخ برای همه مولفه‌ها بزرگ‌تر از ۰/۷ است که نشان می‌دهد مدل،

سازگاری درونی مناسبی دارد. به علاوه همه مقادیر ضرایب پایایی ترکیبی (CR)، برای متغیرهای تحقیق بزرگ تر از ۰/۷ است که نشان دهنده پایایی مرکب پرسش‌های این تحقیق در سنجش هر یک از متغیرها بوده است و در نتیجه برازش مدل تأیید می‌شود. مقادیر اشتراکی موجود در متغیرهای تحقیق نیز بالای ۰/۵ می‌باشد و مورد تأیید است و همچنین R Squares معیاری است که بیانگر میزان تغییرات هر یک از متغیرهای وابسته مدل است که به وسیله متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. تنها برای مقادیر سازه‌های درون زای مدل می‌باشد که در تحقیق حاضر با توجه به اعداد بدست آمده نشان از برازش بهتر و قوی مدل می‌باشد.

۵: روایی واگرا : در نهایت، روایی واگرا، معیار دیگر سنجش برازش الگوهای اندازه گیری است و هدف آن نیز حصول اطمینان از این است که یک سازه انعکاسی، قوی ترین رابطه با شاخص‌های زیرمجموعه خود را داراست. در روش فورنل و لاکر میزان رابطه یک سازه با شاخص هایش در مقایسه با رابطه آن سازه با سایر سازه هاست. یک سازه در الگو تعامل بیشتری با شاخص‌های خود دارد تا با سازه‌های دیگر. جدول ۳ میزان همبستگی ها و پذیرفتنی بودن این شاخص را نشان می‌دهد (فورنل و لاکر 1981).

جدول ۳. ماتریس سنجش روایی واگرا به روش فورنل و لارکر

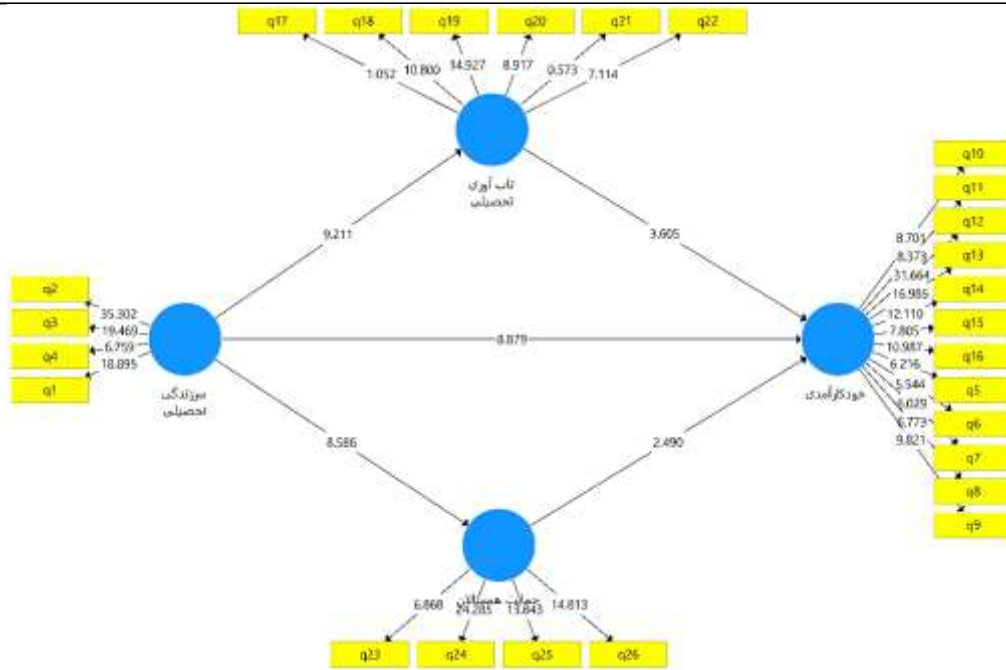
تاب آوری تحصیلی	حمایت همسالان	خودکارآمدی	سرزندگی تحصیلی
تاب آوری تحصیلی	۰/۶۰۰		
حمایت همسالان	۰/۷۰۹	۰/۷۷۸	
خودکارآمدی	۰/۷۵۷	۰/۶۷۰	۰/۶۶۲
سرزندگی تحصیلی	۰/۶۴۹	۰/۶۰۲	۰/۸۴۳

۶) **برازش کلی مدل:** برازش کلی مدل شامل هر دو بخش مدل اندازه‌گیری و ساختاری می‌شود و با تأیید برازش آن بررسی برازش در یک مدل کامل می‌شود. برای بررسی برازش مدل کلی تنها از یک معیار به نام برازش کلی مدل استفاده می‌شود. این معیار از طریق فرمول زیر به دست می‌آید

$$= \sqrt{\text{communality}} \times \sqrt{R^2} = \sqrt{.617} \times \sqrt{.524} = .567$$

به طوری که **Communalities** نشانه میانگین مقادیر اشتراکی هر سازه می‌باشد و R^2 نیز مقدار میانگین مقادیر R Squares سازه‌های درون‌زای مدل است. وتزلس و دیگران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵، ۰/۳۶ را به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای برازش کلی مدل معرفی نموده‌اند (وتزلز ۲۰۰۹)؛ بنابراین حاصل شدن ۰/۵۶۷ برای برازش کلی مدل، نشان از برازش کلی قوی مدل دارد.

یافته‌های استنباطی: برای آزمودن فرضیه‌ها از آزمون معناداری تی استفاده می‌شود. در صورتی که مقدار این اعداد از قدر مطلق ± 1.96 بیشتر شوند، نشان از صحت رابطه‌ی بین سازه‌ها و در نتیجه، تأیید فرضیه‌های پژوهش در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. همان‌طور که در شکل شماره (۳) مشخص است.

شکل ۳. مدل ترسیم شده به همراه مقدار تی پژوهش

فرضیات تحقیق در جامعه آماری مورد نظر مورد تأیید قرار گرفته است.

نتایج تحلیل معادلات ساختاری و سنجش فرضیات به شرح جدول زیر می‌باشد. با توجه به بررسی فرضیات پژوهش، همان گونه که در جدول شماره ۴ بیان شده است تمام

جدول ۴. خلاصه یافته‌های پژوهشی

فرضیه	ضریب مسیر	آماره t-value	نتیجه آزمون
H1 سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد.	.825	8/879	تأیید فرضیه
H2 سرزندگی تحصیلی بر تاب آوری تحصیلی تاثیر مثبت و معناداری دارد.	.964	9/211	تأیید فرضیه
H3 سرزندگی تحصیلی بر حمایت همسالان تاثیر مثبت و معناداری دارد.	.602	8/586	تأیید فرضیه
H4 تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد.	.606	3/605	تأیید فرضیه
H5 حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد.	.403	2/490	تأیید فرضیه
H6 سرزندگی تحصیلی از طریق تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد.	.584	6/242	تأیید فرضیه
H7 سرزندگی تحصیلی از طریق حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد.	.342	5/538	تأیید فرضیه

بررسی روابط بین متغیرهای تحقیق از هفت فرضیه استفاده گردید:

آزمون فرضیه اول پژوهش بیان می‌دارد که سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی تأثیر سرزندگی تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان با نقش میانجی حمایت همسالان و تاب آوری تحصیلی انجام شده است. برای

معناداری دارد. این فرضیه با توجه به ضریب مسیر $۰/۵۸۲$ و آماره t به مقدار $۸/۸۷۹$ مورد تأیید قرار گرفت. در واقع سرزندگی تحصیلی با سطوح بالاتر عملکرد تحصیلی مرتبط است و می‌تواند فشار مدرسه را مهار کند. خودکارآمدی دانش آموزان با ارتقا سرزندگی تحصیلی بهبود یافته و ادراک دانش آموز از چگونگی مواجهه با تهدیدات بالقوه و ارزیابی صحیح از شرایط افزایش می‌یابد. نتایج این فرضیه با یافته‌های هافریش و همکاران ۲۰۲۱ و یون و همکاران (۲۰۱۸) مطابقت دارد. آزمون فرضیه دوم پژوهش بیان می‌دارد که سرزندگی تحصیلی بر تاب آوری تحصیلی تاثیر مثبت و معناداری دارد. با توجه به ضریب مسیر $۰/۶۴۹$ و آماره t به مقدار $۹/۲۱۱$ این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر سرزندگی تحصیلی انعطاف و تاب آوری دانش آموزان را در برابر ناملایمات محیطی ناشی از ویژگی‌ها، شرایط و تجربیات اولیه افزایش می‌دهد. یافته‌های این فرضیه با نتایج تحقیقات رومانو و همکاران (۲۰۲۱) همخوانی دارد. آزمون فرضیه سوم پژوهش بیان می‌دارد که سرزندگی تحصیلی بر حمایت همسالان تاثیر مثبت و معناداری دارد. این فرضیه با توجه به ضریب مسیر $۰/۶۰۲$ و آماره t به مقدار $۸/۵۸۶$ مورد تأیید قرار گرفت. به عبارت دیگر سرزندگی تحصیلی دانش آموزان با یک شبکه حمایت اجتماعی خوب توسط همسالان همراه است. نتایج این فرضیه با یافته‌های روزرید و همکاران (۲۰۱۹) مطابقت دارد. فرضیه چهارم پژوهش نیز بیان می‌دارد که تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد. با توجه به ضریب مسیر $۰/۶۰۶$ و آماره t به مقدار $۳/۶۰۵$ این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. در واقع زمانی که دانش آموزان توانایی کنار آمدن با استرس و چالش‌های مدرسه را دارند

ابعاد خودکارآمدی آشکار شده و دانش آموزان با خودکارآمدی تحصیلی بالا انگیزه بیشتری برای یادگیری دارند و در نتیجه پیشرفت تحصیلی بالاتری نیز خواهند داشت. نتایج فرضیه چهارم با یافته‌های مالکوج و همکاران (۲۰۱۸) و دوغان (۲۰۱۵) همخوانی دارد. آزمون فرضیه پنجم پژوهش بیان می‌دارد که حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر مثبت و معناداری دارد. با توجه به ضریب مسیر $۰/۴۰۳$ و آماره t به مقدار $۲/۴۹۰$ این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. روابط خوب با همسالان و حمایت همسالان عوامل کلیدی محافظتی برای سلامت روان فردی و سازگاری اجتماعی هستند. دانش آموزانی که از حمایت بالاتر همسالان برخوردار هستند، خود را تشویق می‌کنند تا مسیر توسعه فردی را ادامه داده و تلاش‌های بیشتری برای یادگیری انجام دهند. یافته‌های این فرضیه با نتایج تحقیقات تزانی و همکاران (۲۰۱۹) و هابر و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد. آزمون فرضیه ششم پژوهش بیان می‌دارد که سرزندگی تحصیلی از طریق تاب آوری تحصیلی بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد. با توجه به ضریب مسیر $۰/۵۸۴$ و آماره t به مقدار $۶/۲۴۲$ این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌های این فرضیه با نتایج تحقیقات دوغان (۲۰۱۵) و یون و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی دارد. آزمون فرضیه هفتم پژوهش بیان می‌دارد که سرزندگی تحصیلی از طریق حمایت همسالان بر خودکارآمدی دانش آموزان تاثیر دارد. با توجه به ضریب مسیر $۰/۳۴۲$ و آماره t به مقدار $۵/۵۳۸$ این فرضیه مورد تأیید قرار گرفت. یافته‌های این فرضیه با نتایج تحقیقات لی و همکاران (۲۰۲۱) و تزانی و همکاران (۲۰۱۹) همخوانی دارد.

References

- Agasisti, T., Avvisati, F., Borgonovi, F., & Longobardi, S. (2018). Academic resilience: What schools and countries do to help disadvantaged students succeed in PISA.
- Ahmed, U., Umrani, W. A., Qureshi, M. A., & Samad, A. (2018). Examining the links between teachers support, academic efficacy, academic resilience, and student engagement in Bahrain. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 5(9), 39-46.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. Freeman.
- Boahene, K. O., Fang, J., & Sampong, F. (2019). Social media usage and tertiary students' academic performance: Examining the influences of academic self-efficacy and innovation characteristics. *Sustainability*, 11(8), 2431.
- Dogan, U. (2015). Student engagement, academic self-efficacy, and academic motivation as predictors of academic performance. *The Anthropologist*, 20(3), 553-561.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating Structural Equation Models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Hoferichter, F., Hirvonen, R., & Kiuru, N. (2021). The development of school well-being in secondary school: High academic buoyancy and supportive class-and school climate as buffers. *Learning and Instruction*, 71, 101377.
- Honicke, T., & Broadbent, J. (2016). The influence of academic self-efficacy on academic performance: A systematic review. *Educational research review*, 17, 63-84.
- Huber, H. B., Carter, E. W., Lopano, S. E., & Stankiewicz, K. C. (2018). Using structural analysis to inform peer support arrangements for high school students with severe disabilities. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, 123(2), 119-139.
- Jiang, Q. (1999). Perceived social support scale (PSSS). In *Handbook of mental health rating scales*. Chinese Mental Health Journal Publisher. (pp. 131-133).
- Lei, W., Zhang, H., Deng, W., Wang, H., Shao, F., & Hu, W. (2021). Academic self-efficacy and test anxiety in high school students: A conditional process model of academic buoyancy and peer support. *School Psychology International*, 42(6), 616-637.
- Liang, Y. (2000). *Study on achievement goals, attribution styles and academic self-efficacy of college students*. Central China Normal University.
- Malkoç, A., & Kesen Mutlu, A. (2018). Academic self-efficacy and academic procrastination: Exploring the mediating role of academic motivation in Turkish university students.
- Mao, Y., Yang, R., Bonaiuto, M., Ma, J., & Harmat, L. (2020). Can flow alleviate anxiety? The roles of academic self-efficacy and self-esteem in building psychological sustainability and resilience. *Sustainability*, 12(7), 2987.
- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2006). Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*, 43(3), 267-281.
- Martin, A. J., Ginns, P., Brackett, M. A., Malmberg, L.-E., & Hall, J. (2013). Academic buoyancy and psychological risk: Exploring reciprocal relationships. *Learning and Individual Differences*, 27, 128-133. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2013.06.006>
- Masten, A. S. (2018). Resilience theory and research on children and families: Past, present, and promise. *Journal of Family Theory & Review*, 10(1), 12-31.
- Moriña, A., & Biagiotti, G. (2021). Academic success factors in university students with disabilities: a systematic review. *European Journal of Special Needs Education*, 1-18.
- Romano, L., Consiglio, P., Angelini, G., & Fiorilli, C. (2021). Between academic resilience and burnout: The moderating role of satisfaction on school context relationships. *European Journal of Investigation in Health, Psychology and Education*, 11(3), 770-780.
- Ross-Reed, D. E., Reno, J., Peñaloza, L., Green, D., & FitzGerald, C. (2019). Family, school, and peer support are associated with rates of violence victimization and self-harm among gender minority and cisgender youth. *Journal of Adolescent Health*, 65(6), 776-783.

Tudor, K. E. (2018). The assessment of stressors and resilience in secondary school physical education (Doctoral dissertation, Loughborough University).

Tzani-Pepelasi, C., Ioannou, M., Synnott, J., & McDonnell, D. (2019). Peer support at schools: The buddy approach as a prevention and intervention strategy for school bullying. *International journal of bullying prevention*, 1(2), 111-123.

Yokoyama, S. (2019). Academic self-efficacy and academic performance in online learning: A mini review. *Frontiers in psychology*, 2794.

*Original Article***Analyzing the mediating role of academic resilience and peer support in the relationship between academic buoyancy and student's self-efficacy****(Case study: high school students in Qaen)**

Received: 22/05/2022 - Accepted: 14/06/2022

Samaneh Sadat Tabatabaee^{1*}
Amir Dariush Tavassoli²¹ *PhD in educational psychology, Assistant Professor, Department of Psychology, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran*² *PhD student in Psychology, Birjand Branch, Islamic Azad University, Birjand, Iran*

Email: Tabatabaee88@yahoo.com

Abstract**Introduction**

The purpose of this research is to investigate the effect of academic vitality on students' self-efficacy with the mediating role of peer support and academic resilience.

Material and Method

The method of the present research is practical in terms of purpose, and in terms of the method of data collection, it is descriptive of the correlation type. The statistical population of this research is all male students of the first secondary level of Qaen city, based on stratified random sampling, 214 of them were selected as a sample. SPSS and Smart-PLS software were used for data analysis. To measure the research variables, Martin and Marsh (2013), Liang (2000), Martin and Marsh (2006) and Jiang (1999) questionnaires were used, and their reliability was confirmed by Cronbach's alpha. Academic vitality has a positive and significant effect on students' self-efficacy both directly and indirectly through the mediation of peer support and academic resilience.

Results

The results of the present research have brought innovations in the field of self-efficacy and personal development of students and help the officials and policy makers of the country's education in understanding the effectiveness of academic vitality, peer support and resilience in promoting self-efficacy.

Key words

academic vitality, self-efficacy, academic resilience, peer support, first secondary students

Acknowledgement: There is no conflict of interest